

A. Marcinyak-Dorosh, PhD, Assoc. Prof.

Lviv Institute of International Academy of Personnel Management, Lviv

CONNECTION BETWEEN APPEARANCE ITSELF AND BY THE LEVEL OF SENSE OF LIFE

This article examines connection between self-perception and the level of feeling of sense of life in overweight and obese women and in patients suffering from saccharine diabetes. This research shows that these women have a negative perception of self which, in turn, influences negatively their level of feeling of sense of life. The research results may prove useful in developing a plan for overweight and obesity treatment.

Keywords: perception of Self, feeling of sense of life, obesity, saccharine diabetes, Real Self, Ideal Self.

УДК 159.922.27

В. Москаленко, д-р філос. наук, проф.
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

В статті розглядається проблема економічної культури як результату економічної соціалізації особистості. Основну увагу приділено деяким теоретичним концептам, які виступають методологічними принципами дослідження. Зокрема, наголошується на важливості уточнення категоріального апарату дослідження (розглядається співвідношення понять "культура", "економічна культура суспільства", "економічна культура особистості"). Доводиться, що ознакою "культурності" є "моральність". Визначається смисл поняття "економічність". Виділено та проаналізовано "раціональність" як модель економічної поведінки і як ознаку "економічності" в економічній культурі. Економічна культура особистості аналізується як поетапне включення індивідів в різні сфери економічної діяльності у відповідності з їх віковими особливостями. Показано, що рівень економічної культури особистості виявляється у наповненні змісту її структурних складових. Проаналізовано зміст когнітивного, афективного та конативного компонентів структури економічної культури особистості. Показано, що конфігурація цих структурних компонентів визначає особливості економіко-психологічних характеристик особистості, які формуються в процесі її економічної соціалізації.

Ключові слова: культура, економічна культура, економічна культура особистості, модель економічної поведінки, раціональність, "економічність", "моральність", структура, когнітивний компонент, афективний компонент, конативний компонент, економічна соціалізація.

Постановка проблеми. Як відомо, економічні відносини передбачають взаємозалежність їх суб'єктів, а це вимагає від них економічної культури, дослідження якої потребує розробки загальної теоретико-методологічної концепції як основи створення практик формування економічної культури індивідів. Важливим питанням в цьому плані є дослідження закономірностей становлення економічної культури особистості, яке передбачає визначення категоріального апарату, завдяки якому можна було б проаналізувати сутність феномену економічної культури особистості, його функції, чинники та джерела розвитку. Окрім цього, велике значення у дослідженні закономірностей становлення економічної культури особистості в процесі її соціалізації має аналіз змістовних характеристик структурних складових цього процесу, конфігурація яких визначає зміст, джерело та рівень розвитку економічної культури як сторони та результату процесу економічної соціалізації.

Слід зазначити, що проблема економічної культури особистості у зв'язку зі соціалізацією є відносно новою. У загальному плані вона традиційно вивчалась в рамках економічних, соціологічних, культурологічних, культурантропологічних та інших наук. В соціально-психологічному ракурсі питання економічної культури особистості починають розглядатись на початку ХХ сторіччя, що було пов'язано зі зростанням психологічного фактору в економічній діяльності людини.

На сьогодні цей напрямок відображено в роботах О. С. Дейнеки, Г. В. Андрєєвої, Н. Ф. Дмитрівської, О. О. Міщенко, А. О. Сарно, А. Л. Слободської, В. А. Співак, Є. Г. Філатової, І. В. Яковлева та ін.

Дослідження економічної культури особистості в рамках теорії економічної соціалізації здійснюється здебільш у зв'язку з окремими факторами, а саме, орієнтацією особистості на економічні цінності (Н. А. Журавльова), значенням ранньої економічної освіти (Т. В. Дробішева, А. Л. Журавльов), навчанням дошкільнят навичкам інвестиційно-зберігаючої поведінки (Ж. А. Жиліна, С. В. Фера, С. Л. Цветков).

Економічна культура особистості розглядається нами як результат процесу економічної соціалізації і як

критерій економічної соціалізованості людини відповідно до очікувань суспільства. Розуміння закономірностей становлення економічної культури особистості потребує досліджень її сутності та детермінантів розвитку.

Мета статті: проаналізувати сутність економічної культури особистості з точки зору особливостей структурних складових процесу її соціалізації.

Основний зміст статті.

Визначення поняття "економічна культура особистості" залежить від того, на яке загальне поняття культури ми будемо спиратись. Як відомо, культура людини – це те, що створено людиною і є основою її існування. Виникає питання: чи все те, що створено людиною, є культурою, або - чим відрізняється поняття культура від поняття "суспільство", адже культура – це теж суспільство? Є багато визначень поняття "культура".

Ми виходимо з того, що в понятті "культура" відображено "напрацювання" людства, які представлено у таких суспільних формах, в яких об'єктивовано найкращі досягнення людей. Завдяки цим формам, в яких узагальнено найкращі людські досягнення, здійснюється зв'язок поколінь і зберігається історія. Тому ми пов'язуємо з культурою все те, що є найкращим і прогресивним у діяльності людей. Якщо б це було не так, то історія людства обірвалася б. В зв'язку з цим виникає питання про критерій оцінки найкращих форм людської діяльності. На нашу думку, цей критерій можливо визначити за умов спрацювання "ефекту історичної дистанції" (факт оцінюється в історичній перспективі). Стосовно культури і суспільства це розуміється наступним чином: суспільні явища стають явищами культури тільки тоді, коли вони оцінюються наступними поколіннями. Можливо цивілізація майя зникла тому, що якісь феномени суспільства не стали тими всезагальними формами діяльності, що змогли б забезпечити суспільний зв'язок не тільки всередині самого суспільства, але й з наступним поколінням? А стародавніх винахідників суспільство могло "не зрозуміти" тому, що їх винаходи не стали всезагальними формами діяльності, які забезпечили б загальний зв'язок всієї людської спільноти. Через сотні років ці відкриття були повторені іншими

винахідниками, і вже за інших умов увійшли в суспільство як його культурна сторона. Виходячи з цих міркувань, ми визначаємо культуру як сторону суспільства, що імпліцитно несе в собі конкретно-історичну форму реалізації системи відносин "Людина – Світ", в якій об'єктивовано предмети діяльності та духовні особливості людини, що віддзеркалюють ступінь розвитку людства. В культурі зафіксовано результати діяльності людей в узагальненому, сутнісному значенні, акумульовано кращі досягнення людства у формі речового та духовного світів, які складають досвід людства, що змінюється завдяки механізму інкультурації, створюючи таким чином історію суспільства. Культура має конкретне виявлення відповідно з особливостями певних сфер суспільства, у відповідності з якими ми можемо говорити про економічну культуру, політичну культуру, правову культуру, екологічну культуру, професійну культуру тощо. Оскільки феномен економічної культури стосується системи відносин "Людина – економічний світ", то особливості цього феномену визначаються системою "Людина – економічний простір". На відміну від економічної науки, в якій економічна культура традиційно пояснюється, в основному, особливостями економічної сфери діяльності, сутністю якої є проблема ефективного використання (споживання та виробництва) обмежених матеріальних ресурсів, соціальна психологія розглядає економічну культуру в зв'язку з особливостями соціально-економічного простору, сутність якого пояснюється феноменами, що характеризують такі духовні засоби економічної діяльності як особливості економічної свідомості, мислення, історичної пам'яті, традицій, звичок, норм економічної поведінки, тобто, все те, що стосується людського фактору.

В понятті "економічна культура особистості" відображається економічна культура на рівні окремого індивіда. На цьому рівні культура конкретизується як економіко-психологічні властивості індивіда, що забезпечують йому певне місце, певний статус в економічній сфері суспільства, визначають спосіб та рівень його економічної діяльності. Слід підкреслити, що загальнолюдські властивості, які визначають соціальність людини, в економічній культурі особистості представлені специфічно, тобто як економіко-психологічні властивості індивіда. В літературі йдеться про такі специфічно економічні властивості особистості як економічна спрямованість, ставлення до власності, "економічне Я", а також економічна ідентичність особистості. Акумульованим виявленням економічного у особистості в літературі представлено господарюючий тип особистості, для якого характерним є пристрасть до грошей, практичний розум, стриманість почуттів, конкретність потреб і способів їх задоволення, планомірна узгодженість дій, що ведуть до усвідомленої цілі (мети), якою є максимізація корисності. Найяскравіше таке розуміння економічного типу особистості представлено в класичній політекономії моделлю "людини економічної", основною характеристикою якої є раціональність як прагнення до максимізації корисності. Теоретичні підходи до раціональності в економіці і психології суттєво відрізняються. В економічній науці раціональність означає певну модель поведінки в економічній сфері, яку вперше було визначено класиками політекономії (А. Смітт та Д. Рикардо) в їх моделі "людини економічної". Раціональність як модель поведінки людини в економічній сфері розуміється як розумність, яка дозволяє вибрати найкращий варіант поведінки або дії. Вона розуміється як така поведінка, що базується на принципі, згідно з яким людина в економічній поведінці завжди прагне до максимізації вигоди. Раціональність як вибір максимізації вигоди перед-

бачає дотримання принципу транзитивності відносин переваги класичної формальної логіки (якщо $A > B$, а $B > C$, то $A > C$). Цей принцип добре працює у простих системах, зокрема, виборі в парах. Проте, в складних системах, якими є особистість, багатоманітність соціальних ситуацій тощо, транзитивність відносин переваги порушується. Тоді правилом раціонального вибору стає нетранзитивність, що було доведено в результаті аналізу законів функціонування сучасних систем у неklasичній логіці, а також підтверджено психологами. Зокрема, Д. Каннеманом і А. Тверські у аналізі економічної поведінки, а також А. В. Петровським у аналізі особистості в складних соціальних ситуаціях було доведено, що положення про раціональність як прагнення до максимізації є неприйнятним для характеристики економічної поведінки особистості в сучасних умовах, яка змушена робити економічний вибір на основі цінностей і переваг, зокрема усвідомлення смислу дій, який виявляється і в нераціональних вчинках. Новий погляд на раціональність в економічній поведінці є основою побудови сучасної моделі "людини економічної". Зокрема, в теорії "людського капіталу", яка відображає культурно-історичні умови та потреби сучасного суспільства, наголошується на провідному значенні психологічних особливостей особистості, що визначають її економічну культуру, яка є не частиною загальної культури особистості, а її проекцією на соціально-економічні відносини. Тому визначальним фактором в економічній культурі особистості є її особистісні якості, які включають раціональність у неklasичному варіанті.

Становлення економічної культури особистості відбувається в результаті економічної соціалізації індивіда. Теза про єдність соціалізації і культури є провідною у більшості досліджень економічної культури особистості.

Економічна культура особистості формується в процесі її економічної соціалізації як послідовне, поетапне включення людини в різні сфери соціально-економічного простору, які відповідають її віковим потребам і можливостям. В зв'язку з цим виникає питання визначення певної норми економіко-психологічних властивостей особистості. Ця норма зумовлена, перш за все, загальними соціально-економічними цінностями суспільства як певними нормативними вимогами до окремого індивіда, які відповідають, з одного боку, суспільним експектаціям щодо економіко-психологічних властивостей особистості, а з другого – індивідуально-психологічним можливостям їх реалізації людиною. Йдеться про певний рівень економічної культури особистості, який можна вважати мірою її соціалізованості. Це так звана "актуальна культура", без якої не може існувати жодне суспільство.

В актуальну економічну культуру особистості включається певна система загальнозначущих економічних цінностей, оволодіння якими є обов'язковим для ефективного функціонування як цілісної соціальної системи, так і розвитку окремих індивідів. Реальним втіленням актуальної економічної культури є суспільно необхідний рівень економічної освіти всіх вікових категорій громадян. В той же час в сьогоденні ми стикаємось зі ситуацією, коли актуальна культура, яка повинна бути засвоєною, суперечить минулому досвіду, а тому частіше не сприймається, що зумовлює конфлікт, кризу. На відміну від адаптації в умовах еволюційної траєкторії розвитку, коли спочатку змінюються когнітивні структури, в умовах невизначеного соціального середовища "суб'єкт змушений змінювати свої стандарти поведінки, зберігаючи на досить тривалий час незмінною структуру свідомості (цінності, установки) [4, 27 с.]. Особливо гострою ця проблема стає для молоді.

В цьому плані виникає проблема, яка пов'язана з тим, що соціальні зміни випереджають темп розвитку особистості, і це утруднює традиційне засвоєння соціального досвіду. В умовах динамічних змін не тільки традиційні, але й нові інститути соціалізації – підприємництво, ринок праці, ЗМІ – стають недостатньо ефективними для засвоєння суб'єктом економічного досвіду і входження в систему соціально-економічних зв'язків. В умовах, коли людина включена в соціальні комунікації, що постійно виходять за межі свого індивідуального "Я", потрібні нові підходи у дослідженні економічної культури особистості, які базуються на визначенні джерел її становлення та закономірностей розвитку в процесі соціалізації.

В зв'язку з цим стає важливим дослідження структурних складових актуальної економічної культури особистості на кожному віковому етапі її розвитку.

Дослідження особливостей структурних складових економічної культури особистості є важливим у плані вивчення внутрішніх його чинників, якими виступає певна конфігурація цих складових. Взаємозв'язок компонентів всієї структури економічної культури, утворюючи певну конфігурацію компонентів, визначає її загальну характеристику, внутрішнє джерело її динаміки. В зв'язку з цим дослідження змістовних характеристик структурних компонентів економічної культури є важливим для побудови програм економіко-психологічного навчання, спрямованих на розвиток економіко-психологічних характеристик особистості, які пов'язані зі змістом структурних складових її економічної культури.

Економічна культура особистості розглядається нами як єдність таких її структурних компонентів як когнітивний, афективний та конативний. Кожен з цих компонентів має свої особливості в залежності від місця його, як в системі цінностей інституційованого соціального середовища (зовнішні чинники економічної соціалізації), так і у внутрішній структурі самого феномена економічної культури особистості (внутрішні чинники економічної соціалізації).

Когнітивний компонент економічної культури особистості, який є відображенням індивідом різних сторін економічної реальності, являє собою уявлення, знання особистості про економічні об'єкти (гроші, власність, майно, бідність – багатство, споживання, виробництво тощо) та суб'єктів економічної діяльності і економічних відносин (економічне "Я", партнерство, конкуренція, безробіття тощо), зміст яких зумовлено конкретно-історичним виявленням системи "людина – економічний світ".

Важливим питанням у дослідженні когнітивного компоненту є характер відображення економічної реальності в свідомості людини, який визначається не тільки особливостями економічних об'єктів, але й особливостями суб'єкта відображення. В зв'язку з цим виникає питання: чим відрізняється економічне відображення від нейтрального (якщо таке може бути)? Ми дотримуємось точки зору, згідно з якою "економічність" у когнітивному компоненті економічної культури особистості визначається внутрішніми детермінантами особистості. Суть цих детермінант в тому, що відображення набуває економічної якості завдяки формуванню економічного смислу, який дозволяє породжувати економічне значення у первинно нейтральних об'єктах і соціальних ситуаціях. Оскільки сутністю економічного смислу є орієнтація на особисту вигоду і оптимізацію корисності, то ця сутність економічного смислу може вважатись критерієм "економічності". Наприклад, на кристал алмазу (брильянту) можна дивитись з різних сторін: як на художній витвір і на товар, який оцінюється каратами.

Афективний компонент економічної культури особистості – це здатність індивіда переживати та оцінювати свою позицію в системі економічної реальності, що

представлена сукупністю суб'єктивних емоційно забарвлених думок і оцінок різних сторін економічної реальності, які зумовлено конкретно-історичною системою відносин "людина – економічний світ".

Існують теорії, в яких емоціям відводиться ключова роль в економічній культурі особистості: Д. Канемана і А. Тверські, Дж. Лумса і Р. Сагдена тощо. В цих теоріях доводиться безпосередній вплив емоційної сфери людини на формування функції корисності, яку оптимізує економічний суб'єкт. Розглядається цілий спектр емоційних виявлень (заздрість, здивування, розчарування, радість, гордість, щастя тощо) у зв'язку з економічною культурою особистості. В плані дослідження афективної складової економічної культури особистості цікавим є розкриття соціально-психологічної детермінації емоційної складової в умовах різких трансформацій, коли виникають тенденції швидкого і радикального руйнування позитивних, високо значущих цінностей на користь негативних. Коли особистість не встигає адаптуватися до умов, які швидко змінюються, руйнування стереотипів, установок, які склались, супроводжується "культурним шоком", який зумовлено незвичними, незвичайними нормами і стандартами поведінки, дискомфортом від відмінностей між "своєю" та "чужою" культурою. Різні люди з різною ступеню гостроти переживають культурний шок.

Російська дослідниця Н. А. Журавлева, аналізуючи динаміку ціннісних орієнтацій особистості в сучасних умовах [3], відмічає що структура провідних цінностей особистості XXI ст. відрізняється орієнтацією на прагматизм (підприємливість, ефективність у справах), професійну самореалізацію (робота). Менш значимими стають орієнтація на цінності мудрості, самоконтролю і незалежності. Орієнтація на споживання стає важливим компонентом ціннісної структури особистості [8] і входить як в термінальну, так і інструментальну підструктуру.

Конативний компонент економічної культури особистості являє собою систему тао званих психологічних феноменів "інтенції", які виконують функцію стимулювання певних форм економічної поведінки, спрямовуючи особистість на певну економічну діяльність. Економічна спрямованість базується на системі економічних установок, які акумулюються в економічних ролях. Економічна роль визначає певний вид поведінки (споживання, виробництво, розподіл), який задається певним стандартом. Економічна роль впливає на особливості економічної культури особистості, бо культура визначається взаємодією з людьми, які виконують цілу низку економічних ролей, а економічна культура особистості, в свою чергу впливає на участь суб'єкта економічної діяльності у певному рольовому репертуарі.

Якщо для аналізу економічної ролі застосувати критерії, якими визначаються соціальні ролі (Т. Парсонс), а саме: масштаб, спосіб отримання, емоційність, формалізація, мотивація, то можна визначити такі характеристики економічних ролей. Оскільки діапазон економічних ролей є широким, то масштаб економічної ролі виходить за рамки конкретної професії. Чим більше економічних ролей здатна відтворити людина, тим більшою мірою вона включена в економічну сферу, в економічну культуру. Спосіб отримання економічної ролі залежить від того, наскільки необхідною є дана роль для людини. Наприклад, роль споживача є необхідною для кожної людини. Інші ролі можуть засвоюватись в процесі навчання і діяльності. Кожній виробничій ролі відповідає певна професія, яку людина обирає, навчається, виконує в професії, суміщає з іншими економічними ролями. Експектації оточуючих, соціальні норми, звички або мода можуть визначати певні особливості емоційного виявлення економіч-

ної ролі людини в певній ситуації. Різні економічні ролі супроводжуються різними мотивами. Провідним мотивом економічної діяльності є оптимізація вигоди або корисності в процесі розпорядження обмеженими ресурсами. Іноді рольова поведінка стає само мотивованою, тобто само виконання ролі є її мотивом.

Процес становлення економічної культури особистості відбувається як формування певного способу взаємозв'язку компонентів її структури. Структурна цілісність психологічного феномену створюється не тільки в результаті особливостей взаємозв'язку і взаємовідносин елементів його структури між собою, але й також в результаті взаємозв'язку між структурою як системним утворенням із зовнішнім світом людини. Становлення економічної культури особистості відбувається завдяки інтеграції нових пізнавальних, афективно-ціннісних та конативних можливостей, які несуть в собі, з одного боку, економічні цінності суспільства, а з іншого боку – індивідуально-психологічні властивості особистості як втілення в ній здатностей та можливостей, в яких відображено особливості форм її життєдіяльності.

Висновки

1. Розглянуто співвідношення понять "культура", "економічна культура", "економічна культура особистості". У порівнянні з поняттям "суспільство" в понятті "культура" відображено лише таку узагальнену діяльність людей, яка об'єктивована в суспільних формах, що слугують збереженню людської спільноти та забезпечують зв'язок з людьми наступних поколінь. Поняття "економічна культура" роз'яснюється через ознаку раціональності, яка розуміється як модель економічної поведінки і одночасно як інституційна цінність, завдяки якій люди підтверджують прихильність до економічної сфери. В понятті "економічна культура особистості" відображається економічна культура на рівні окремого індивіда. На цьому рівні культура конкретизується як економіко-психологічні властивості індивіда, зміст яких зумовлено конкретною системою відносин "людина-економічний світ" і які за-

безпечують йому певне місце, певний статус в економічній сфері суспільства, визначають спосіб та рівень його економічної діяльності у відповідності з потребами суспільства та його власними інтересами.

2. Визначено структуру економічної культури особистості як єдність трьох компонентів: когнітивного, афективного та конативного. Доводиться, що процес становлення економічної культури особистості відбувається як формування певного способу взаємозв'язку компонентів її структури. Водночас, кожен структурний компонент, впливаючи на особливості дії інших структурних компонентів, тим самим набуває відносної самостійності. Тим самим його функція може розглядатись як самостійний чинник. Саме тому у складанні програм цілеспрямованого формування економічної культури особистості потрібен наголос на змістовних характеристиках структурних компонентів економічної культури особистості в окремих модулях.

Список використаних джерел

1. Вяткин А. П. Ролевая адаптация как средство экономической социализации личности / А. П. Вяткин // Изв. Бурят. гос. ун-та. Сер. 10: Психология. – Улан-Уде, 2006. – № 3. – С. 221-231.
2. Журавлёв А. Л. Нравственно-психологическая регуляция экономической активности / А. Л. Журавлёв, А. Б. Купрейченко. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2003. – 436 с.
3. Журавлёва Н. А. Динамика ценностных ориентаций личности в российском обществе / Н. А. Журавлёва. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2006. – 335 с.
4. Корель Л. В. Социология адаптации: вопросы теории, методологии, методики / Л. В. Корель. – Новосибирск: Наука, 2005. – 423 с.
5. Москаленко В. Економічна культура особистості: соціально-психологічний аспект (монографія) / В. Москаленко, Ю. Шайгородський, О. Міщенко. – К.: Вид-во "Центр соціальних комунікацій", 2012. – 348 с.
6. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія / В. В. Москаленко. – К.: Фенікс, 2013. – 540 с.
7. Парсонс Т. О социальных системах / Т. Парсонс. – М.: Академ. проект, 2002. – 832 с.
8. Степанова А. В. Ориентация на потребление как элемент ценностной структуры личности / А. В. Степанова. – Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – М.: МГУ, 2005. – 28 с.

Надійшла до редколегії 20.10.14

В. Москаленко, д-р філос. наук, проф.
 Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ

В статье рассматривается проблема экономической культуры как результата экономической социализации личности. Основное внимание уделяется некоторым теоретическим концептам, которые являются методологическими принципами исследования. В частности, акцент сделан на важности уточнения категориального аппарата исследования (рассматривается соотношение понятий "культура", "экономическая культура", "экономическая культура личности"). Доказывается, что признаком "культурности" есть "моральность". Определен смысл понятия "экономичность". Выделена и проанализирована "рациональность" как модель экономического поведения и как признак "экономичности" в экономической культуре. Экономическая культура личности анализируется как поэтапное включение индивидов в различные сферы экономической деятельности в соответствии с их возрастными особенностями. Показывается, что уровень экономической культуры личности выявляется в наполненности содержанием её структурных составляющих. Проанализировано содержание когнитивного, аффективного и конативного компонентов структуры экономической культуры личности. Показано, что конфигурация этих структурных компонентов определяет особенности экономическо-психологических характеристик личности, которые формируются в процессе её экономической социализации.

Ключевые слова: культура, экономическая культура, экономическая культура личности, модель экономического поведения, рациональность, экономичность, моральность, структура, когнитивный компонент, аффективный компонент, конативный компонент, экономическая социализация.

V. Moskalenko, Dr. of Sc. in Philosophy, Prof.
 G. S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine, Kyiv

SOCIO-PSYCHOLOGICAL (CHARACTERISTIC) FEATURES OF ECONOMIC SOCIALIZATION AND ECONOMIC CULTURE OF THE INDIVIDUAL

The article discusses the problem of economic culture as a result of economic socialization. The main focus is on some theoretical concepts, which are the methodological principles of research. In particular, emphasis is placed on the importance of verifying categorical apparatus of the study (discussed relations between the concepts of "culture", "economic culture", and "economic culture of personality"). It is proved that a sign of the "cultural" is "morality". The meaning of the concept of "efficiency" is defined. "Rationality" as a model of economic behavior and as a sign of "efficiency" in the economic culture is allocated and analyzed. Economic culture of the person is analyzed as gradual inclusion of the individuals in various spheres of economic activities in accordance with their age characteristics. It is shown that the level of economic culture of the person revealed in the fullness of the content of its structural components. A content of cognitive, affective and connotative components of the economic culture of the individual are analyzed. It is shown that the configuration of these components determines the structural features of the economic psychological characteristics of the individual, which are formed in the process of economic socialization.

Keywords: culture, economic culture, economic culture of personality, model of economic behavior, rationality, efficiency, morality, structure, cognitive component, an affective component connotative component, economic socialization.